దారి.

ఉలుపు వెంకటేశ్వర్లు

ధర్మాసుపత్రి''

సరిగ్గా మన ప్రపంచానికి మరో నమూనాలా ఉంది! లోకంలో జరుగుతున్న న్యాయాన్యాయాల్నీ- ధర్మా ధర్మాల్నీ పట్టించుకోని విరక్త చిత్తునిలా ఉంది ధర్మాసుపత్రి!

ఉదయం లేయెండల వెలుగులు ఆస్పత్రి గోడల్ని బంగారంలా భ్రమింప జేస్తున్నాయ్!

కబుర్లు చెప్పుకుంటూ – నవ్వులు విరజిమ్ము కుంటూ తెల్లని గౌన్లతో హంసల్లా వస్తున్నారు నర్సులు! వార్డులన్నీ మేలుకొంటున్నాయ్!

పాలకోసం గిన్నె పట్టుకుని అవుట్ గేట్ దగ్గరికి వచ్చింది చుక్కమ్మ! లచ్మిని పక్క వాళ్లకు చూస్తుండమని అప్పగించి-

ఆస్పత్రిలో రోగులకి పాలు ఇస్తారు! ఎనిమిదీ తొమ్మిది గంటలైతే కానీ రావు! అంతవరకు లచ్మి ఉండలేదు! గేటు దగ్గరికి అమ్మొచ్చే పాలు ఓ రూపాయివి పోయించుకొని- గేటు పక్కనే ఉన్న పోలయ్య హోటల్లో ఆ పాలు మరిగించుకొని పట్టుకెళుతుంది చుక్కమ్మ''

చుక్కమ్మా! పిల్ల కెలాగుంది??

పాలగిన్నె చేతి కందిస్తూ రోజూ అడుగుతాడు పోలయ్య! చుక్కమ్మ ఓ వెఱ్ఱి నవ్వునవ్వి- అల్లాగే! అంటుంది!

దేశంలో ధర్మాసుపత్రులు నరక కూపాల్లా తయారైనాయ్! పేరుకు దర్మాసుపత్రులే – కానీ డబ్బు చూపించక పోతే అక్కడ ఏపనీ జరగదు! దనవంతులకీ గొప్పోళ్లకీ మాత్రం అక్కడ గొప్ప వైద్యం దొరుకుతుంది! స్పెషల్ రూములు స్పెషల్ ట్రీట్ మెంట్లూ – క్షణాల్లో రోగాన్ని నయం చేసుకొని కార్లో వెళ్లి పోతారు డబ్బున్న వాళ్ళైతే!!

సామాన్యులూ – బడుగుజీవులో!! బెడ్ కోసం ఎదురు చూస్తూ కొందరు – డాక్టర్‌కోసం ఎదురు చూస్తూ కొందరూ- మృత్యువుకోసం ఎదురు చూస్తూ మరి కొందరూ – రోజులు దొర్లిస్తూ ఉంటారు! ప్రాణం మీది తీపితో కటిక నేలపై పడుక్కొని – చాలీ చాలని గుడ్డ కప్పుకుని బాదల్ని భరిస్తుంటారు!

దేశంలో అవినీతిని ఎక్కడైనా – వెదకవలసి వస్తుందేమో కానీ ఇక్కడ చప్పట్లు కొడితే ఓయని పలుకుతుంది!!

చుక్కమ్మ లచ్మి చేత పాలు తాగించింది! సగం పాలు తాగి ఇంక తాగలేనన్నట్లు తలూపింది లచ్మి!

చుక్కమ్మ బాదగా చూసింది కూతురివైపు

' ధైర్యం చెప్పేవాళ్ళు లేరు! అయ్యో! అనే వాళ్ళు లేరు! ఒక్కగా నొక్కతె!!

పిల్లని ఆసుపత్రిలో అయితే ధైర్యంగా జాయిన్ చేసేసింది కానీ తర్వాత పిల్లని ఎల్లా రక్షించు కోవాలో తెలీని వెఱ్ఱి తల్లి చుక్కమ్మ!!

లచ్మి గొంతు మీద పుండు మరీ పెద్ద దైయింది!! పిల్ల అస్థి పంజరంలా తయారైంది!!

రోజూ పొద్దున్నే లేచి బళ్లో ఇచ్చిన పాఠాలు ఒద్దిగ్గా పలకమీద రాసుకుని తల దువ్వించుకొని – కాటుకాబొట్టూ పెట్టుకుని చెంగు చెంగున బడికి పరుగెత్తే తన కూతురు కళ్లల్లో మెదిలింది చుక్కమ్మకి!!

ఎల్లా ఉండే పిల్ల ఎల్లా తయారైంది???

ముఖం మీద వాలిన ఈగని కూడా తోలుకో లేక నిస్త్రాణగా పడుకున్న లచ్మి కేసి చూస్తే చుక్కమ్మ కడుపు తరుక్కు పోయింది!!

★ ★ ★ ★ ★

చుక్కమ్మకి వెనక నా అన్న వాళ్లెవరూ లేరు!!

టౌనుకి నాలుగు మైళ్ల దూరంలో ఉన్న ఓ పల్లెటూరు!! ఇప్పుడిప్పుడే ఆ పల్లె టౌను ప్రబావంలో పడుతోంది!! అక్కడికి ఏడాదిన్నర క్రితం చుక్కమ్మ లచ్మిని తీసుకుని వచ్చేసింది!!

తాగుబోతు మొగుడితో చేసిన నాలుగేళ్ల కాపురానికి గుర్తుగా చుక్కమ్మ, కడుపున బడింది లచ్మి!! చుక్కమ్మ మొగుడు మాత్రం సారానే నమ్ముకుని బతుకుని దానికే అమ్మేసుకుని – ఓ రోజు చుక్కమ్మని వితంతువును చేసి పరలోకాలకి వెళ్లి పోయాడు!!

సెంటర్లో దిగిన రెండ్రోజులు ఓ కాఫీ హోటల్‌కు నీళ్ళు మోసింది చుక్కమ్మ!! హోటల్ కట్టేసాక యజమాని రాజన్న నిస్సుంచుకుంటా నాతో ఉండిపోయే!! అని బతిమాలుకున్నాడు! ఛీ! అదేం బతుకు!! అంటూ కసిరి కొట్టింది రాజన్నని!

స్వాతంతరంగా బతకాలి! నీతిగా తలెత్తుకుని బతకాలి!! నా బిడ్డ బతుక్కి ఓ సల్లని దారి చూపించాలి!! అనుకొంది చుక్కమ్మ!!

మర్నాడే చెవి కమ్మలు అమ్మేసి ఓ గంపనిండా కూరలు పట్టుకుని దిగింది బస్సులోంచి!

రాజన్న హోటల్ పక్క గోని సంచీ పరిచి – కూరలన్నీ పేర్చి తన ఆశలకి శ్రీకారం చుట్టింది!!

విచిత్రం! కూరలన్నీ పల్లెల్లో పుట్టినవే! కానీ పల్లెలో కూరలు దొరకవు!! అన్నీ టౌన్‌కి ఎగుమతి!! చుక్కమ్మ రోజు విడిచి రోజు పట్నానికి వెళ్లి కూరలు తెచ్చి సెంటర్లో అమ్ముతుంది!! చిన్న చిన్న ఉద్యోగులూ – వర్క్ షాపులో పన్జేస్తున్న కార్మికుల- బార్యలూ – చుక్కమ్మ కూరల మీదే ఆధార పడి పోయారు! కొత్తగా రెండు బోజన హోటళ్ళు కూడా వెలిసాయి సెంటర్లో!! చుక్కమ్మ వ్యాపారం మూడు పూవ్వులారు కాయలుగా సాగుతోంది!!

లచ్మిని బళ్లో చేర్చింది చుక్కమ్మ!

చెవులకి కొత్త కమ్మలు చేయించుకొంది!!

ఏడాది మీద నాలుగు నెల్లు గడిచేసరికి చుక్కమ్మ చేతిలో మూడు వేలు కష్టార్జితం మిగిలాయ్!!

డబ్బు లెక్క చూసుకుంటుంటే అమ్మా! ఇక్కడేదో నెప్పిగా ఉందే!! అంది గొంతు రాసుకుంటూ లచ్మి!!

చుక్కమ్మ వెళ్లి చూస్తే లచ్మి గొంతు మీద బిళ్ల కట్టినట్లు కన్పించింది!!

ఆక్షణం నుండే చుక్కమ్మ బతుకు బండి ఇరుసు బీటలు తీయడం మొదలయ్యింది!!

తెల్లారి చుక్కమ్మ కట్టు విప్పలేదు!! లచ్మితో ఆచారి ఇంటి వాకిట్లో నిలబడింది!!

ఆచారికి సర్టిఫికెట్ ఉందో లేదో ఎవరికీ తెలీదు! అతని తండ్రి ఆయుర్వేదం చేసే వాడు! ఆయన గతించాక మారుతున్న కాలానికి అనుగుణంగా ఆచారి సిరెంజి పట్టుకున్నాడు!! ఊళ్లో సొంత ఇల్లూ ఓ యకరం భూమీ అమాయకులైన జనం – ఆచారి ఆస్తి!!

లచ్మిని పరీక్షించి ఏవో టాబ్లెట్లు రాసిచ్చాడు ఆచారి! ఓ ఇంజెక్షన్ ఇచ్చాడు!! చుక్కమ్మ ఇచ్చిన పదిరూపాయల నోటు అందుకున్నాడు!

"రోజూ తీసుకురా వారం రోజుల పాటు! తగ్గిపోద్ది!!

చుక్కమ్మ తలూపి బైటకి వచ్చింది!!

తనకు ఏరోగానికీ వైద్యం తెలియదని అనడు ఆచారి! ఏదో తనకు తెలిసిన ఇంజక్షన్లు ఇచ్చి కాలయాపన చేస్తుంటాడు! తాను చేసే ఒక్కొక్క రోజు ఆలస్యం రోగికి ప్రాణాంతకం అవుతుందని తెలియదూ అతనికి?? తెల్సు!! అదృష్టం కొద్దీ జబ్బు నయమైతే- రోగి దగ్గర నూట పదహార్లో – రెండొందలో బహుమతి వసూలు చెయ్యొచ్చునని ఆశ!! ఈ ఆదాయాలు కాక ప్రతీ యేటా చేసే సత్యనారాయణ వ్రతం మీద వచ్చే చదివింపులు సరేసరి!!

వారం రోజులూ గొంతు వాపు అల్లాగే ఉంది లచ్మికి! పైగా ఆచారి చేసిన సూది మందులికి జబ్బురెండూ వాచి పోయాయ్!! పిల్ల రాత్రీ పగలూ ఒకటే ఏడుపు!! చుక్కమ్మకి కంటి మీద కునుకు లేదు!!

ఆచారి గారూ! ఏమీ తగ్గలేదండీ పిల్లకి?? పదో రోజున నిర్భయంగా అనేసింది చుక్కమ్మ!! పిల్ల బాదపడి పోతుంటే ఎన్ని రోజులు చూడగలదు??

అ ం ం ోపం తెచ్చుకోలేదు! లొక్కుడు"
చిరునవ్వు నవ్వాడు!

ఇప్పటికే ఈ కేసు మీద వందరూపాయల్దాకా వచ్చాయ్– తన వల్ల అయ్యేలా లేదు అనుకున్నాడు ఆచారి మనస్సులో!

చుక్కమ్మా" ఈ వాపేమిటో నాకూ అర్థం గావడం లేదు! డాక్టర్ రావుగారని నాకు బాగా తెలిసిన పెద్ద డాక్టర్ గారున్నారు పట్నంలో! ఆయనికి చూపిద్దాం! రేపు బయల్దేరు" అన్నాడు ఆచారి చుక్కమ్మతో"

ఈ మాట చెప్పడానికి పది రోజులు పట్టిందా??

ఆచారి మీద అంతులేని కోపం వచ్చింది చుక్కమ్మకి! కోప్పడే సమయం కాదు! తమాయించుకొంది"

* * * * *

డాక్టర్ రావు టౌన్లో పేరున్న డాక్టర్" దర్మాసుపత్రిలో చీఫ్‌గా పన్జేస్తూ ఉదయం – సాయంత్రం ఇంటి దగ్గర ప్రాక్టీస్ చేస్తూంటాడు"

మర్నాడు

లచ్మీ – చుక్కమ్మా– ఆచారీ రావ్ గారి ఇంటి ముందు బెంచీపై కూర్చున్నారు" రోగులు హాలంతా నిండి పోయున్నారు అప్పటికే!

రెండు గంటల సేపు ఎదురు చూస్తే కాని లోపలికి పిలుపురాలేదు! చుక్కమ్మ పిల్లనీదసికొని లేవబోయింది!"

చుక్కమ్మా! నువ్ రాకు! డాక్టర్ గారికి కోప మెక్కువ! ఎక్కువ మంది లోపలికి వస్తే చిరాకు పడతాడు" నేను తీసుకెళ్తా! ఓ యాభై రూపాయలు ఇయ్యి"

ఆచారి చేతిలో యాభై రూపాయలు పెట్టి బెంచీ పైకూలబడింది చుక్కమ్మ!!

ఆచారి రావుగారి చేతిలో ముప్పై పెట్టి – ఇరవై జేబులో పెట్టు కున్నాడు! డాక్టర్ గారిచ్చిన అయిదు రూపాయల కమీషన్ కూడా ఎందుకు సార్! అంటూనే తీసుకున్నాడు! మందుల చీటితో లక్ష్మిని తీసుకు బయటి కొచ్చాడు ఆచారి"

ఈ మందులు వాడి మళ్లీ వారం రమ్మన్నారు!!

చీటి చుక్కమ్మకి అందించాడు!

టైము చూసుకున్నాడు ఆచారి! ఈపాటికి ఇంటి దగ్గరుంటే ఓ యాభై సంపాదించే వాణ్ని! పోన్లే! నీ పనైనా జరిపించి పెట్టాను" అన్నాడు అదోలా- నవ్వుతూ చుక్కమ్మ కేసి చూసి"

బొడ్లో దోపిన గోతాం విప్పి ఇరవై రూపాయలు అందించింది చుక్కమ్మ" వద్దులే అంటూనే నోటు అందుకున్నాడు ఆచారి"

నేను బజారు పన్జూసుకొస్తాను! మీరు బస్సెక్కేయండి" ఆచారి ఎటో వెళ్ళి పోయాడు"

మందుల ఖర్చుతో సహా అన్ని ఖర్చులూ లెక్కేసుకుంటే రెండొందలు దాటింది ఆరోజు"

ఉస్సురని ఇంటికి చేరే సరికి రాత్రి ఏడుగంట లైంది"

మళ్ళీవారం మళ్ళీ మామూలే"

కూడూ కుమ్మూ లేకుండా ఉదయం టైల్దేరి టౌన్ కెళితే – ఏవేవో పరీక్షలూ అవీ రాసి – సాయంత్రానికి పిల్లకి కేన్సర్! ఆపరేషన్ చెయ్యాలి! అన్నేప్పుడు డాక్టర్ రావుగారు"

ఈ సారి కూడా చుక్కమ్మ డాక్టర్‌తో మాట్లాడ్డం కుదర లేదు! ఆచారే అన్నింటికి మధ్యవర్తిగా వ్యవహరించాడు! ఇక్కడ చేసిన పరీక్షలకీ- హాస్పటల్లో పిల్లని జాగ్రత్తగా చూడ్డానికీ – బెడ్డుకీ మొత్తం నాలుగు వందలు వసూలు చేసాడు ఆచారి – డాక్టర్ గారికని"

ఆ నాలుగొందల్లో ఎవరికి ఎంత ముట్టిందో బగవంతుడికి తెలియాలి"

దర్మాసుపత్రిలో ప్రభుత్వోద్యోగి అయిన ఆ డాక్టర్– ప్రభుత్వం ఈ మధ్యే ప్రైవేట్ ప్రాక్టీస్ మీద నిషేధం పెడితే తన తోటి డాక్టర్లతో పాటు సమ్మె చేసి ఆ హక్కును తిరిగి సాధించు కొన్న డాక్టర్ రావ్ ఫారిన్ రిటర్న్ పట్టణం నడి బొడ్డున మూడు అంతస్థుల భవనం కట్టుకున్న ఆ మనిషి – ఆ ఉదయం రెండు గంటల్లో సంపాదించిన మొత్తం పన్నెండు వందల రూపాయలు"

★ ★ ★ ★ ★

గిన్నె మంతా సద్దుకొని పిల్లని తీసుకుని

"ఊబి"

వార్డులోకి అడుగెట్టిన చుక్కమ్మ ఆచారి మాటలకు తెల్లబోయింది"!

చుక్కమ్మా" మనం డాక్టర్ గారికి డబ్బు కట్టేం కానీ మరి బెడ్లు ఖాళీ లేవు! నాల్రోజులు ఇక్కడే సద్దు కొందాం! బెడ్ ఖాళీ అయితే- మొదట మనకే ఇస్తారు! అయినా మనకి బెడ్ ముఖ్యమా? వైద్యం ముఖ్యం" ఏవంటావ్??

పరిస్థితుల కసాయి కత్తికి తల వంచింది గొర్రె లాంటి చుక్కమ్మ" వార్డులో గుమ్మానికి పక్కన – దుప్పటీ పరిచి లచ్మి ని పడుకో బెట్టింది"

చుక్కమ్మా! ఓసారి ఇలారా" ఆ చారి బైటకు నడుస్తూ పిలిచాడు! చుక్కమ్మ బైటికి నడిచింది"

అఁ మరేం లేదు" రేపు పెద్దమ్మాయిని అత్తవారింటికి పంపించాలి! చీర కొనాలి! అందవలసిన డబ్బు అందలేదు! ఓ వంద సద్దితే అప్పుగానే మళ్ళీ ఇచ్చేస్తా"

అపదలో ఉన్న మనిషిని దోచుకునే సంస్కృతి మనకెక్కణ్నుంచి దిగుమతయ్యింది??

ఆ సంస్కృతిలో పండి పోయాడు ఆచారి"

చుక్కమ్మ మారు మాట్లాడకుండా వందనోటు తీసి ఆచారి చేతిలో పెట్టింది" ఆచారి వెళ్ళి పోయాడు" ఆ డబ్బు ఇంకరాదని చుక్కమ్మకి తెలుసు'''

తరవాత నాల్రోజులు గడిచాయ్" రావుగారు రాసిన మందులే వాడుతోంది లచ్మి కి! 'లచ్మి' బాగా శుష్కించి పోతోంది''' గొంతుమీది కురుపు మరీ పెద్దదై పిల్లని ఊపిరి తీసుకోడానికి కూడా ఇబ్బంది పెడుతోంది"

ఏరోజు కారోజే పెద్ద డాక్టర్ వస్తాడని ఎదురు చూస్తోంది చుక్కమ్మ" ఆచారి మళ్ళీ అయిపులేదు"

రోజూ కుర్ర డాక్టర్ ఒకాయన పొద్దున – సాయంత్రం రోగుల్ని చూసి పోతుంటాడు"

ఆయన రాగానే మందులూ- మందుల చీటీలూ పట్టుకుని చేతులు జోడించింది చుక్కమ్మ"

ఏవిఁటి? ఎల్లా ఉంది??

కురుపు మరీ పెద్దదైయింది బాబూ" అపరేషన్ చేస్తానన్నారు! ఎప్పుడు సేస్తారో- ఎవరు సేస్తారో తెలీదం లేదు దొరా" పిల్ల బాధతో గిలగిల్లాడి పోతోంది"

ఇక్కడి కెవరు పంపించారు మిమ్మల్ని??

డాక్టర్ రావుగారు రాసిచ్చిన మందులు చీట్లు చూపించింది చుక్కమ్మ"

ఆ చీటీ మీద రావుగారి పేరు చూడగానే కుర్ర డాక్టర్ మొహం రంగులు మారింది! రావుగారి బావమరిది రాష్ట్రంలో మంత్రి" ఏమంటే ఏం తప్పో" మనకెందుకు?? అనుకున్నా డాయన మనస్సులో!

బెడ్‌కి మూడొందలు ఇచ్చాం దొరా! కానీ చుక్కమ్మ మాట పూర్తి కానివ్వలేదు అతను!

ష్" ఆ మాటలు ఏమీ చెప్పద్దు! ఆయన్నే అడగండి" వేగంగా వెళ్ళి పోయాడు"

లచ్మి ని పక్కవాళ్ళకి అప్పగించి సాయంత్రం రావుగారి ఇంటికి వెళ్ళింది చుక్కమ్మ"

ఈ మధ్య నేను సెలవులో ఉన్నాను! ఎల్లుండి హాస్పటల్‌కి వస్తాను!' అపరేషన్ చేసేది నేనుకాదు! ఇంకో డాక్టర్ గారు చేస్తారు! ఆయనతో ఫోన్‌లో మాట్లాడతాను" ఆయనకి మనం డబ్బివ్వాలి" నాలుగొందలు ఇచ్చి వెళ్ళు"

బాబూ" బెడ్డుకి చుక్కమ్మ చెప్పేది విన్లేదు ఆయన" అవ్వన్నీ నేను చూస్తాన్లే ఇంక వెళ్ళు" రోగుల్ని చూడ్డంలో మునిగి పోయాడాయన"

అసిస్టెంట్ వచ్చి చుక్కమ్మ దగ్గర నాలుగు వందలు పుచ్చుకుని ఓ చీటీ చేతిలో పెట్టాడు"

చుక్కమ్మ చెమటోడ్చి నిలబెట్టిన డబ్బు హారతి కర్పూరంలా కరిగి పోతోంది! ఎందుకూ ఏమిటీ అని అడగడానికి లేదు! ప్రతివాడూ రోగికి తానేదో ఉపకారం చేస్తున్నట్లు మాట్లాడే వాడే" అంతా చెప్పేక చెయ్యి చాచే వాళ్ళే"

ఎదురుచూసిన రోజు రానే వచ్చింది"

లచ్మి కి ఈరోజు ఆపరేషన్ సేస్తారు! బగవంతుడు సల్లగా సూస్తే తొందరగా ఇంటి కెళ్ళి పోవచ్చు?? చేతిలో డబ్బు అయిపో-వస్తోంది! ఏదో జాగర్తగా కాలం గడిపేస్తే పిల్ల నవ్వుతూ తిరిగే రోజు వచ్చేస్తాది

ఉదయం ఏనిమిది గంట లైంది!

నర్సులంతా రోడ్డు మీద గుంపులు గుంపులుగా నిలబడు తున్నారు" ఏవేవో నినాదాలు చేస్తున్నారు! డ్యూటీలో ఉన్న సిస్టర్స్ కూడా బయటికి నడుస్తున్నారు"

చుక్కమ్మకి ఈ హడావుడి అంతా ఏవిఁటో అర్థం కాలేదు! వార్డులో నుండి బయటికి పోతున్న సిస్టర్‌ని అడిగింది ఏటితల్లీ! ఏవైంది?? అని!

మేవంతా స్ట్రైక్ చేస్తున్నాం! రాత్రీ పగలూ తేడా లేకుండా రోగులకి సేవ చేసేది మేం" మమ్మల్ని ఈ డాక్టర్లు కుక్కలకన్నా హీనంగా చూస్తున్నారు! ప్రతీ వోడూ తన వెనకాల మంత్రినో- ఎమ్మెల్యేనో పెట్టుకోడం- నాలుగు చేతులా సంపాదించేసి –

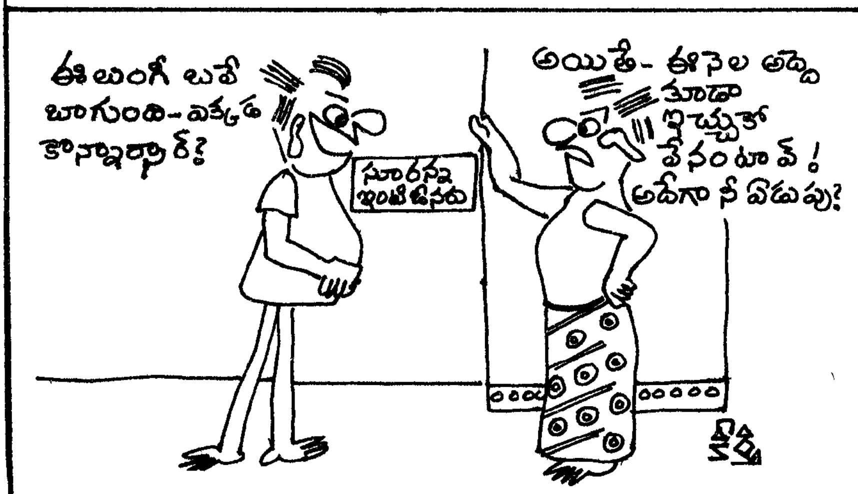

కళ్ళు మూసుకు పోయి ప్రవర్తించడం - వీళ్ళకి అలవాటై పోయింది- విసవిసా బయటికి నడిచింది సిస్టర్"

తరువాత గాని అసలు విషయం తెలీలేదు చుక్కమ్మకి"తాగొచ్చి డ్యూటీలో ఉన్న సిస్టర్ చేయి పట్టుకున్నాట్ట ఎవడో కుర్ర డాక్టర్" ఆమె తిరగబడితే తిట్టాట్ట" అందుకు ఈ నర్సుల సమ్మె"

రోగి ప్రాణాలు నిలబెట్టే డాక్టర్ తాగి డ్యూటీలో కొస్తాడా??? చుక్కమ్మకి దుఃఖం ముంచు కొచ్చింది" ఈ మాయదారి నరకం లోంచి ఎల్లా భైట పడేస్తావ్ దేవుడో?? - అంటూ గొల్లున ఏడ్చింది"

ఆస్పత్రిలో చేరిన రోగికి ఒకటే బాద - అది జబ్బువల్ల వచ్చే శారీరకమైన బాద మాత్రమే" కానీ రోగి వెనుక వచ్చిన వాళ్ళకో? అనేకమైన బాధలు" అడిగిన చోట్ల మారు మాట మాట్లాడకుండా డబ్బు ఖర్చు పెట్టాలి! రూమ్ తుడిచే ఉద్యోగి మొదలు కొని డాక్టర్ దాకా అందరి దాష్టీకానికి తల వంచి నిలబడాలి"

అవసర మైతే కాళ్ళు పట్టుకుని బతిమాలు కోవాలి! వేళకు తిండి - నిద్ర ఉండదు! చెట్టు కింద ఉడకేసుకున్న జావతాగి నీరసంతో - బెరుగ్గా రోజులు గడపాలి! ఎవర్ని ఏమడిగినా నెమ్మదిగా సమాదానం చెప్పరు! విసుగుతో కోపంతో అరుస్తారు! ఇంత శ్రమ పడినా రోగి బతుకు పూర్తిగా దైవాధీనం"

చుక్కమ్మకి ఈ ఆస్పత్రి - ఎటు కదిలినా గాయం చేసే కత్తుల బోను లా అన్పించింది"

మరో గంటలో డాక్టర్ రావ్ కార్లో వచ్చాడు! వస్తూనే నినాదాలు చేస్తున్న నర్సులను క్రీగంట గమనించాడు" చుక్కమ్మ కారు దగ్గరికి పరుగెత్తి వెళ్ళింది!

చూసావుగా పరిస్థితి! సిస్టర్స్ డ్యూటీ లోకి రాగానే ఆపరేషన్ చేద్దాం"

డాక్టర్ రావ్ కారును స్టార్ట్ చేసి బయటకు పోనిచ్చాడు"

నర్సుల సమ్మె తేలే సరికి నాల్రోజులు ఎట్టింది! ఈ నాల్రోజులూ ఆస్పత్రి మొత్తం స్తంబించి పోయినట్టు అయింది" చివరికి తప్పు చేసిన కుర్ర డాక్టర్ క్షమార్పణ చెపితే కానీ పట్టిన పట్టు వదల్లేదు ఆ సేవామూర్తులు"

మళ్ళీ వార్డులన్నీ జీవం పుంజుకున్నాయి"

మర్నాడు, డాక్టర్ రావ్ ఉదయమే ఆస్పత్రి కొచ్చాడు! పది గంటల్లోపున ఈ పరీక్షలు చేయించు రమ్మని కాగితం రాసిచ్చాడు చుక్కమ్మకి" మళ్ళీ యాతన మొదలు! ఆ పరీక్షలు ఎక్కడ చేస్తారు?? ఎవరు చేస్తారు?? అయిన వాళ్ళనీ కాని వాళ్ళనీ బతిమాలుకుంటూ ఫలితాలు పట్టు కొచ్చేసరికి చుక్కమ్మ ప్రాణాలు కళ్ళలోకి వచ్చాయి" పరీక్షలు చేసిన అసిస్టెంటు మాత్రం పది రూపాయల లంచంతో తృప్తి పడ్డాడు" కాగితాలు పట్టుకుని డాక్టర్ రావు గారి దగ్గరికి పరుగెత్తింది చుక్కమ్మ" కూతుర్ని బతికించు కోడానికి అసహాయంగా - నిస్సహాయంగా మూడు వారాల్నించి పోరాడుతున్న ఒంటికత్తె" డాక్టర్ రావ్ ఆ కాగితాలు చూసి తృప్తిగా తలూపాడు"

అవసరమైతే రక్తం ఎక్కించ వలసి వస్తుంది! రెండొందలు ఇచ్చి వెళ్ళు" చుక్కమ్మ డాక్టర్ టేబిల్ పై రెండొందలుంచింది"

కేసు ఓడిన వాడు పైకి ఏడిస్తే - గెల్చిన వాడు లోపల ఏడుస్తాడని కోర్టుల గురించి చెప్తుంటారు! దర్మాసు పత్రులు కూడా అల్లాగే తయారవడం లేదూ?- ముఖ్యంగా చుక్కమ్మ లాంటి బడుగు జీవుల విషయంలో!!!

డాక్టర్‌గారు ఈ మందులు తెచ్చుకో మన్నారు! అర్జంటు" ఆపరేషన్ అయిపోగానే వాడాలట" - అసిస్టెంట్ పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చి చుక్కమ్మ చేతిలో చీటీ ఉంచాడు!

ఎంతవుద్ది బాబూ ఈ మందులికి??

నూరో నూటయాబయ్యో పట్టు కెళ్ళు

నచ్చినంత వెగంగానూ పోయాడాయన"

చుక్కమ్మ భైటి కెళ్ళి డబ్బు లెక్క జూసుకొంది" సరిగ్గా వంద రూపాయలున్నాయి" చుక్కమ్మ గుండె గుబేల్‌మంది" మందులికే నూటయాభై రూపాయ లైతే - ఇంకా తరవాత ఖర్చులో??

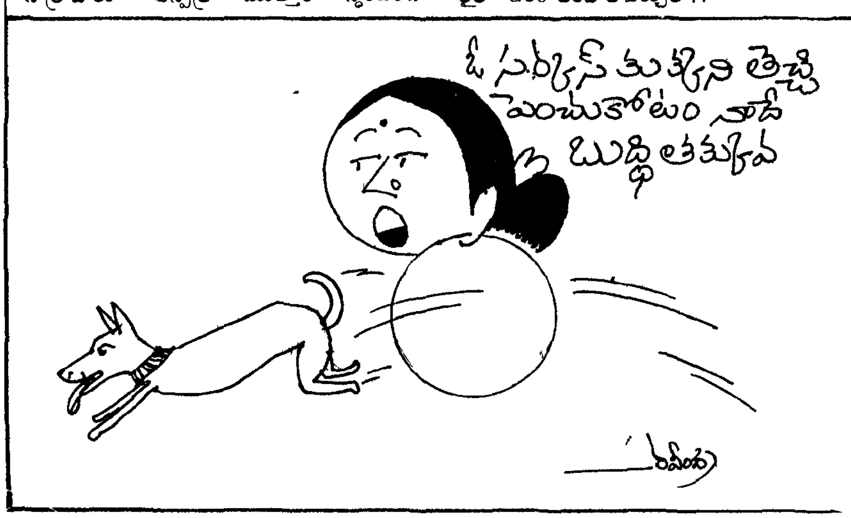

పిల్లన్నీసుకుని ఆచారి దగ్గరి కెళ్ళిన నాటికి తన చేతులో ఉన్న సొమ్ము మూడు వేలు" టౌను ప్రయాణాలికీ మందులికి పెద్ద డాక్టర్ ఫీజులికీ బెడ్‌కీ ఆపరేషన్‌కీ ఆచారికీ రక్తానికీ ఇంకా ఇంకా మంచినీళ్ళలా అయిన ఖర్చు లెక్కలకి అందడం లేదు"

చెవి కమ్మల్ని తడుముకొంది చుక్కమ్మ అప్రయత్నంగా" కొండంత ధైర్యం వచ్చింది! తేలిగ్గా నిట్టూర్చి - లచ్చి దగ్గరికి నడిచింది"

వార్డులోకి వెళ్ళేసరికి లచ్చి స్ట్రెచ్చర్ మీద పడుకుని ఉంది" వార్డు బోయ్ లచ్చి ని ఆపరేషన్ థియేటర్‌కి తీసుకెళ్ళడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాడు" లచ్చి బయం బయంగా చుక్కమ్మ కేసి చూసింది! పిల్లకి ధైర్యం చెప్దామనుకొంది చుక్కమ్మ! దగ్గుత్తికతో ఏదో అనబోతుండగా అడ్డుతగిలాడు వార్డుబోయ్

నా మామూలు ఎచ్చెయ్యండి! ఆలీస్సెం చేస్తే డాక్టర్ సాబ్ కోప్పడతారు"

నీకు మామూలు ఎందుకు??

నాకు ఇరవై రూపాయిలు వస్తాయ్! ఇది రేటు!

చుక్కమ్మకి ఒళ్ళు మండిపోయింది" డాక్టర్ గారితో సెప్తాను జాగ్రత్త"

వార్డుబోయ్ రెచ్చిపోయాడు సెప్పుకోవమ్మో" దాట్రుతో గాదు మినీట్టర్‌తో సెప్పుకో"డాట్టర్లకైతే వంద లొందలు సేతుల్లో పోత్తారు"మాకాడ కొచ్చేసరికి రూల్సు సెపుతారు రూల్సు"మామూలిత్తే గానీ బండి కదల్దు" నీ ఇష్టం వొచ్చినట్టు సేసుకో -"

నర్సు పరిగెత్తుకుంటూ వచ్చింది నూకరాజూ! పేషెంటుని తీసుకురా! సార్ కోప్పడుతున్నారు"

నూకరాజులో ఏమీ చలనం లేదు! అందరూ విస్తుబోయి చూస్తున్నారు లంచగొండితనం విశ్వరూపాన్ని" చుక్కమ్మ మౌనంగా గోతాం విప్పి నూకరాజు చేతిలో ఇరవై రూపాయల నోటు ఉంచింది"

చప్పుడు చేసుకొంటూ ముందుకు నడిచింది స్ట్రెచ్చర్"

ఏడుకొండల వాడా! పిల్లకి నయమైతే నీ కొండకి తీసుకొత్తా తండ్రీ" చుక్కమ్మ ప్రార్థనని ఆ వడ్డీ కాసుల వాడు విన్నాడా??

ఒక్కక్షణం ఆలస్యం చేయదల్చుకోలేదు చుక్కమ్మ మందుల చీటి పట్టుకుని టౌన్లోకి పరుగెత్తింది"

ఒకే ఒక్క కూతురు ఆపరేషన్ థియేటర్లో ఉండగా - ఆ తల్లికి ధైర్యం చెప్పి ఓదార్చే వారే లేరు"

బంగారం కొట్టులో చుక్కమ్మ! చెవికమ్మలు విప్పి సేట్ చేతికి అందించింది! సేట్ చుక్కమ్మ కేసి అనుమానంగా చూస్తూ వాటిని అటూ ఇటూ తిప్పి చూసాడు! గీటు పెట్టి చూసుకున్నాడు! తూకం వేసుకున్నాడు"

వంద రూపాయ లిస్తాం

వందా?? చెవి కమ్మలు అయిదు వందలు పెట్టి చేయించుకొంది" చెవి కమ్మలు అందుకొని మరో

దుకాణంలోకి అడుగు పెట్టింది చుక్కమ్మ" పరిస్థితిని చెప్పింది దీనంగా' చుక్కమ్మ చెప్పిన మాటలన్నీ విని దుకాణం యజమాని అన్నాడు అసలు మేము ఇలా వస్తువుల్ని కొనగూడదు'పోలీస్‌లకు తెలిస్తే కొట్టు మూయిం చేస్తారు' ఓ వంద రూపాయలిస్తా "అంతకన్నా ధర రాదు"

బంగారం అమ్మబోతే అడివి' కొనబోతే కొరివి"

తనేదో ఈ చెవి కమ్మల్ని ఎక్కడ నుంచో దొంగతనం చేసుకొచ్చానని అనుకొంటున్నారు" కూతురు మందుల కోసం చుక్కమ్మ వాటిని తెగనమ్మింది" వంద పుచ్చుకొని మందుల షాపుకి పరుగెత్తింది"

మందులు మొత్తం నూట డెబ్బై రూపాయల దాకా అయినాయ్"

అప్పటికే తాను ఆస్పత్రి నుండి బైటకు వచ్చి చాలా సేపు ఐపోయింది" లచ్చి కెల్లా ఉందో???

మందులు చీర కొంగులో చుట్టి బొడ్లో దోపింది"రిక్షా [illegible] కదిలింది"చేతిలో [illegible]

[illegible] కడుపున పుడతా' సరి పెట్టుకో" రిక్షా దిగి అతనికి నాలూపాయలు ఇచ్చింది"

సర్లే అమ్మా' జాగ్రత్తగా ఫో"

పరుగెత్తు కెళ్ళిన చుక్కమ్మకి తన కోసమే ఎదురు చూస్తూ నిల్చున్న నర్స్ కనిపించింది"

చుక్కమ్మ ఆయాసంతో వగురుస్తోంది"

చుక్కమ్మా! నీ బిడ్డ చచ్చిపోయింది" ఆపరేషన్ జరుగుతుండే ప్రాణం పోయింది' శవాన్ని ఇక్కడ ఉంచకూడదు' నువ్ చూస్తే ఇక్కడ లేవు' శవాన్ని మార్చురీ కి పంపేసారు" పోయి తెచ్చుకో"ఏడవకు"

చుక్కమ్మ పొడి కళ్లతో అలా చూస్తూండి పోయింది"

మారుచురీ అంటే ఏటమ్మా?? చాలా సేపటి దాకా నోట మాట రాలేదు చుక్కమ్మకి"

శవాల గది" ఇలా కుడి వైపుకి తిరిగి తిన్నగా ఫో"

ఆపరేషన్‌కి తీసుకెళ్ళేటప్పుడు లచ్చి తో రెండు మాటలు మాటాడ్డం కుదరలేదు వార్డుబోయ్ పెట్టిన గొడవ వల్ల" లచ్చి ని చూడాలని చుక్కమ్మ, మనసు కొట్టుకుపోతోంది" కాళ్ళీడ్చుకుంటూ శవాల గదికి వెళ్ళింది చుక్కమ్మ"

ప్రపంచంలో రోగు లెంత మంది ఉంటారో వాళ్ళందరి నిస్సత్తువ చుక్కమ్మని చుట్టుముట్టి నట్టుంది" నీరసం" కళ్ళు 'తిరుగుతున్నాయ్" పొద్దున్నించీ పచ్చి మ, ఎనీళ్ళు త గలేదు" లచ్చి ని బతికించుకోడం కోసం చేసిన పోరాటంలో మనస్సు – శరీరం రెండూ అలసి పోయినాయ్"

మార్చురీ దగ్గరి ఉద్యోగి చుక్కమ్మ చెప్పినదంతా విని డెత్ సర్టిఫికెట్ తెచ్చుకోమన్నాడు" మళ్ళీ వార్డులోకి నడక"

మళ్ళీ కనిపించిన వాళ్ళందర్ని కనుక్కోడం బతిమలాట" సర్టిఫికెట్ చుక్కమ్మ చేతికి వచ్చేసరికి మధ్యాహ్నం రెండు గంటలు దాటి పోయింది" సర్టిఫికెట్‌తో 'మార్చురీ కి వెళ్ళిన చుక్కమ్మకి అక్కడ పన్జేసే కుర్రాళ్ళు చెప్పిన మాటలకి తల తిరిగిపోయింది"

లచ్చి శవాన్ని చూడాలనుకుంటే నలభై రూపాయలు కావాలి"

కలా?? నిజవా?? శవాన్ని పేనం లేని కట్టెని తన కూతురు శవాన్ని తనకివ్వడానికి లంచం" బ్రతికి ఉన్న మనిషి చచ్చిన మనిషిని మధ్య పెట్టుకుని చేస్తున్న వ్యాపారం"

ఈ దారుణాన్ని మోరాన్ని అన్యాయాన్ని ఆపేవారు లేరా?? ఇంత మంది పెద్ద పెద్ద దొరలు సదువుకున్నోరు ఎవరు నోరు మెదపరేం??

చుక్కమ్మ మార్చురీ ఇన్ – చార్జి ఆఫీసర్‌తో చెప్పుకొంది తన గోడు"

చూడమ్మా" ఇక్కడందరికీ సంఘాలున్నాయ్' ఎవర్ని ఏమనడానికి వీలు లేదు" ఏమైనా అన్నా ఇక్కడ ఉద్యోగం చెయ్యలేము' ఎక్కడో అక్కడ ఎంతో కొంత చూసి వాళ్ళ మొహాన్ని తగలెయ్యి" వెళ్ళు"

నిజాయితీ నీతీ నిస్సహాయంగా మూలుగు తున్నాయ్"

లాభం లేదు" ఇక్కడ న్యాయం ధర్మం కోసం వెంపర్లాడ్డం నిష్ప్రయోజనం" తల్లి వేరు నుండి చిట్ట చివరి రెమ్మ దాకా తెగులు పట్టిన చెట్టులా ఉంది దర్మాసుపత్రి"

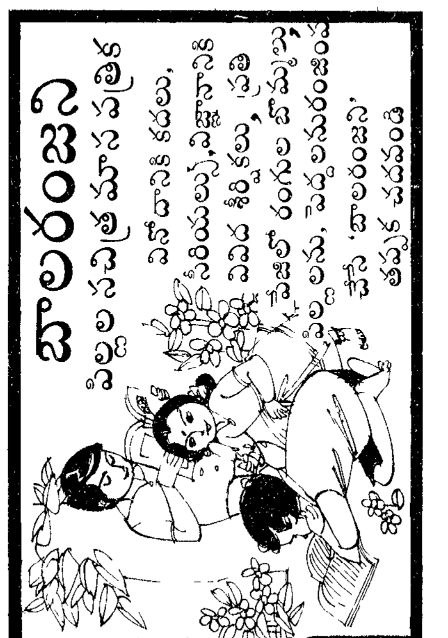

ఇ'వేమన'పద్యాలు

కలిమి సుఖ దుఃఖములకును కారణంబు
సంపదలుగల్గ నెవరికి శాశ్వతంబు
తెలివి సంపద గలవాడు దేవసముడు
విమలగుణ రాజయోగీంద్ర వేమ నార్య

చుక్కమ్మ అవుట్ గేట్ కేసి నడిచింది''

లచ్చి లేదు'' చేతిలో చిల్లిగవ్వ మిగల్లేదు''

ఒంట్లో ఓపిక లేదు'' ఇక్కడ దోపిడీకి అంతులేదు''

గేట్ బయట సిమ్మెంట్ చప్టా మీద పోలయ్య కూర్చున్నాడు'' పోలయ్యని చూడగానే చుక్కమ్మకి గుండె పొరల్లో దాగిన - దాచుకొన్న దుఃఖం కట్టలు తెంచుకొని ముందుకు ఉరికింది''

బావురుమని ఏడుస్తూ పోలయ్య దగ్గర కూలబడిపోయింది చుక్కమ్మ''

* * * *

పోలయ్య'' పోలయ్య లేకపోతే తనకి పిల్ల శవం కడచూపు కూడా దక్కేది కాదు'' ఎన్ని కష్టాలు పడ్డా

"ఊబి"

లచ్చి శవాన్ని అనాథ శవం కింద ఆస్పత్రికి వదిలేసి వెళ్ళిపోతే బతుకంతా మనసులో ముల్లు గుచ్చుకొంటూనే ఉండేది'' పోలయ్య సాయంతో తన చేతుల్తో తన లచ్చిని భూదేవి ఒళ్లో పడుకోబెట్టి రెండు కన్నీటి చుక్కల్ని లచ్చికి సాయంగా వదిలి - రాగలిగింది'' తనకదో తృప్తి'' అంతే''

పోలయ్యని గురించి ఆలోచిస్తుంటే ఒక బగవంతుళ్లా కడబడ సాగాడు చుక్కమ్మకి'' పాపం! పోలయ్య కూడా ధర్మాసుపత్రి చేత దెబ్బ తిన్నోడే''

* * * *

పోలయ్య మొదటి నుంచీ టీ కొట్టు నడిపిన వాడు కాదు'' మేడిపిడి పట్టుకుని తండ్రి ఇచ్చిన ఎకరం చేలో బంగారం పండించిన రైతు'' వాన చుక్క కోసం చూసి చూసి గుండెలు బద్దలైన నేలతల్లిని చూసి ఏడుస్తున్న సమయంలో నే - పెళ్ళానికి వెన్నుపూస మీద పుట్టకురుపు లేచింది'' అయినకాడికి భూమీ గొడ్లనీ బేరం పెట్టేసి - పెళ్ళాన్ని బతికించు కొందావని ఇక్కడి కొచ్చేసాడు'' పోలయ్య పెళ్ళాం ఆర్నెల్లు రోగంతో తీసుకుని - పోలయ్య జేబుల్ని పూర్తిగా ఖాళీ చేయించేసి - మొగుణ్ణి బికారి వాణ్ణి చేసి చచ్చిపోయింది!

ఆర్నెల్లు పక్కనే ఉండి రాత్రీపగలూ పెళ్ళానికి సేవల్చేసిన పోలయ్యకి పెళ్ళాం శవాన్ని చూసి - తన చేతుల్తో పిడికెడు బూడిద చేసే యోగం పట్టలేదు! కారణం'' శవాల గదిలోంచి నలభై రూపాయలు మామూలు ఇచ్చి పెళ్ళాం శవాన్ని బయటకు తెచ్చుకోలేకపోయాడు'' అవుట్ గేట్‌లో పిచ్చివాళ్లా నిలబడ్డ పోలయ్య పక్కనుంచే - పోలయ్యపెళ్ళాం అనాథ శవంగా ముద్ర వేయించుకొని వేన్‌లో వెళ్లిపోయింది''

అంత వరకూ స్వంత ఊరు వెళ్ళిపోదావనుకున్న పోలయ్య - ఆ క్షణంలో అక్కడే ఉండిపోవాల్నను కున్నాడు'' పట్టుదలతో గేటు పక్కనే చిన్న టీ కొట్టు పెట్టాడు''

పోలయ్యకి తెలుసు'' ఎందరో అబాగ్యులూ అమాయకులూ ఇక్కడి కొస్తారు'' తన వాళ్ళ ప్రాణాల కోసం చివరి పైసా దాకా ఖర్చు పెట్టేస్తారు'' ఏదితో జూదం అది పూర్తిగా ఓడిపోతారు'' అల్లాంటి వాళ్ల కోసం పోలయ్య ఆ రోజు అమ్మకాన్ని ఖర్చు పెడతాడు

తనకు తగిలిన దెబ్బ ఇతరులకి తగలకుండా తప్పిస్తాడు''

* * * *

ఆకాశంలో చుక్కలు మినుకు మినుకున మెరుస్తున్నాయ్''

ఆస్పత్రి నోరు తెరిచిన భూతంలా బయపెడు తోంది బల్ల మీద గుబ్బు పెట్టి నిద్దరోతున్న పోలయ్య ఉలిక్కిపడి లేచాడు''

ఎవరూ???

పోలయ్య కాళ్ల మీద పడి ఏడుస్తోంది చుక్కమ్మ''

నేను మా వూరికి ఎళ్లను పోలయ్యా'' నీ కాడే ఇక్కడే ఉండి పోతాను'' నేన్నీకు బరువుగా ఉండను నా పొట్టకి నేను సూసుకొంటాను'' నీతో పాటే నీలాగే మనిషిగా బతుకుతాను'' నాలాగే కట్టాల్లో కూరుకుపోతున్నోళ్లకి నన్ను కూడా సాయం సెయ్యనివ్వవూ???

పాక లోపలి గుడ్డి దీపం శాయశక్తులా చీకటిని ఎదిరిస్తోంది''

మళ్లీ తెల్లారుతోంది''

దర్మస్వరూపుడైన పోలయ్య ఇప్పుడు చతుర్భుజుడు'' □